

12. Капитонова Н. К. Эдвард Хит – премьер-министр «неудачник». *Новая и новейшая история*. 2015. № 4. Перегудов С.П. Тони Блэр. М., 1999
13. Daddow O. O. Harold Wilson and European integration. Britain's second application to join the EEC, London : Frank Cass, 2005
14. Berrington H., Hague R. Europe, Thatcherism and Traditionalism: Opinion, Rebellion and the Maastricht Treaty in the Backbench Conservative Party, 1992–1994. *West European Politics*. 1998. Vol.21. No 2. P. 44–60.
15. Darwin J. The Empire Project. The Rise and fall of the British World–System, 1830–1970. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 800 p.
16. Blair T. A Journey. London, 2010. 154 p.
17. Солодова Д. Brexit: Почему Британия хочет покинуть ЕС – Bird In Flight. URL : <https://birdinflight.com/ru/mir/20160617-brexit-2016.html>
18. Emerson M., Theresa May's Brexit speech of 17 January 2017 – Decoding its clarity and ambiguity, Policy Insight for CEPS, 25 January 2017, www.ceps.eu.
19. Britain and Europe: Lessons of History, Mile End Institute Invited Paper: ‘‘A Majority Attained by Fraud’’: Harold Wilson and the Referendum on EC Membership’
20. The UK's EU referendum: Everything you need to know // BBC News, URL: <http://www.bbc.com/news/uk-politics32810887> (дата обращения: 26.10.2016)].

УДК 327-061.1ЄС:620.91(045)

ЕНЕРГЕТИЧНА ПОЛІТИКА ЯК КОМПОНЕНТ БЕЗПЕКИ ЄС

І. В. Щербаков, І. В. Богінська

Анотація: У цій статті розглядається феномен енергетичної політики як одного із важливих компонентів безпеки Європейського Союзу. Були проаналізовані основні документи, що складають нормативно-правову базу енергетичної політики ЄС. Розглянуті основні проблеми та виклики у паливно-енергетичному секторі, які повинен вирішувати Євросоюз. Також, стаття містить аналіз причин трактування енергетичної політики як одного із компонентів безпеки Європейського Союзу Основними методами та підходами дослідження є: системний підхід, метод аналізу та синтезу, метод індукції.

Ключові слова: Європейський Союз, безпековий компонент, енергетична політика, паливно-енергетичний сектор, енергетична безпека.

Питання енергопостачання для ЄС завжди було одним із гострих від моменту створення інтеграційного об'єднання, але з часом, це питання почали трактувати як безпекову. Серед іншого – політична криза, економічна нестабільність, зміна клімату, проблема енергопостачання посіла одне із ключових місць у пріоритетах політики ЄС. Аналіз ролі енергетичної політики у забезпеченні безпеки Євросоюзу, виявлення її основних проблем та викликів, дослідження уже існуючих механізмів реагування та інструментів запобігання є важливими завданнями, які стоять перед дослідниками. Не менш важливим питанням є характеристика особливостей енергетичної політики, як безпекового компоненту.

Проблема енергетичної політики ЄС складається з низки важливих питань, що активно досліджуються науковцями різних країн. Проблематика енергетичної політики, як об'єкта дослідження включає в себе багатосторонній аналіз явищ та понять різного роду. Одна група дослідників аналізують сутнісний зміст понять «енергетична політика» та «енергетична безпека», їхню спільність та характерні особливості. Тут варто відзначити роботу [15]. Андрея Пронтери з його дослідженням поняття «енергетичної політики», особливості формування та її залежності від інших державних секторів. Також проблемою змістовного наповнення поняття «енергетична безпека» займався Поручник А. М. У своїй роботі [4], він аналізує теоретичну базу зазначеного поняття та рівень її наповненості. Іншу групу досліджень складають роботи, що досліджують феномен енергетичної політики ЄС та огляд етапів її розвитку. Також, ці роботи включають в себе аналіз нормативно-бази енергетичної політики ЄС. До неї належать роботи О.Пояни [14],

Г. Бахгата [6], Майя Йегени [13]. У своїй роботі, О.Пояна, досліджуючи етапи розвитку енергетичної політики ЄС, висловлює думку про те, що з розвитком паливно-енергетичного сектору, проблема енергозабезпечення починає набувати ознак безпекового компоненту як у зовнішній так й у внутрішній політиці Європейського союзу. Також відзначити роботу [1]. В. Баранніка, що аналізує Енергетичну стратегію ЄС, як можливу відповідь на сучасні загрози та виклики для європейського регіону. Окремо, досліджується проблема енергозалежності ЄС від імпорту енергоносіїв та механізмів реагування на можливі енергетичні кризи.

Основними документами, що формують базу для функціонування енергетичної політики Євросоюзу є Третій енергетичний пакет [16], що містить у собі завдання та цілі, визначені ЄС задля подолання існуючих проблем у сфері енергопостачання, розроблені механізми реагування на можливі кризові ситуації. Наступним документом, що відіграє важливу роль у питанні енергетичної політики є Європейська стратегія енергетичної безпеки [11], що розширювала коло завдання та цілей та містила у собі 8 основних компонентів, які повинні сприяти розвитку енергетичної безпеки. Не менш важливим документом, що складає нормативно-правову базу Енергетичного Союзу є Стратегія Енергетичного Союзу [10]. Зазначений Союз є важливим етапом у формуванні європейської енергетичної безпеки. Також, питання енергетичної політики як безпекового компоненту було зазначено у глобальній безпековій стратегії ЄС – Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe [5].

Актуальність даного дослідження полягає у важливості питання енергетичної політики Європейського союзу, як одного із ключових гравців регіону та її вплив на країн-членів ЄС та міжнародну економічну безпеку регіону загалом. Енергетична політика Союзу стала одним із важливим факторів, що якісно впливає на міждержавні відносини та інтеграційні настрої майбутніх членів.

Метою даної статі є аналіз енергетичної політики ЄС, її основні напрямки розвитку та проблеми, які потребують невідкладного вирішення; аналіз впливу енергетичної залежності Євросоюзу та її можливі наслідки; аналіз енергетичної політики та її ролі як безпекового компоненту в основних стратегіях безпеки ЄС.

З розвитком паливно-енергетичного сектору, зростає роль енергетичної політики як явища, тим самим, почавши якісно впливати на зовнішню й внутрішню політику будь-якої держави світу. Не зважаючи на загальний розвиток людства, питання ресурсозабезпеченості та енергопостачання продовжує залишатись причиною міжнародних спорів та навіть конфліктів. Проблема вичерпності ресурсів та залежності від них великої частини державних секторів, спонукає розуміти енергетичну політику як один із безпекових компонентів для будь-якої держави світу. Європейський союз, як регіональний лідер та важливий міжнародний актор, енергетична політика, якого якісно впливає на внутрішню ситуацію в європейському регіоні, завжди визначали питання енергозабезпечення та захисту енергетичних ресурсів рушійною силою в інтегруючих процесах ЄС.

Проблема залежності паливно-енергетичного комплексу ЄС від імпорту енергоносіїв, а саме: 53 % від загальної к-ть енергоспоживання Європою, що дорівнює 400 млрд. євро на рік [1, с. 3], змушує країн-членів трактувати енергетичну політику як один із важливих компонентів власної безпеки. Завдяки спільності інтересів країн-членів та розумінні зазначеної проблеми, був пророблений великий пласт роботи задля досягнення результатів у ряду питань, пов'язаних з енергетичною політикою. Однак, ЄС досі потерпає від ряду проблем, що потребують розробки ефективного плану дій щодо їх вирішення.

Енергопостачання та диверсифікації ресурсів були та залишаються одними із основних проблем, з моменту створення інтеграційного об'єднання, але сьогодні, у часи екологічної та економічної кризи постають для Євросоюзу дуже гостро. Ці питання, викликані причиною вичерпності ресурсів, від яких залежить економіка ЄС та імпорту енергоносіїв з РФ. Згідно офіційних даних, «Gazprom» щорічно є одним із найбільших іноземних експортерів газу та нафти в країни-члени ЄС: від 30 % газу та 60 % нафти. [3,

с.100-105] Однією із значних спроб, вирішити вищезазначені питання, було прийняття Третього енергетичного пакету у вересні 2009 року. Основними його завданнями було визначено: формування єдиного ринку газу та електроенергії в ЄС з введенням антимонопольних регуляторів, що забезпечать умови для конкуренції. Також, пакет містив у собі розробку та впровадження відкритих та чесних роздрібних ринків, що сприятиме захисту покупців та їхній можливості обирати собі постачальника[16]. Як наслідок, у 20-ти країнах-членах ЄС налічувалось більше 3 компаній, що постачають електроенергію, цим самим дозволяючи споживачам вільно обирати з декількох постачальників і при бажанні змінювати його. Створення ефективних антимонопольних регуляторів, що дозволили контролювати як експорт з країн-членів так і країн, що знаходяться за межами ЄС, сприяло формуванню безпекових механізмів, що повинні запобігати використанню експорту енергоносіїв як чинника впливу на Євросоюз [14, с. 15].

З часом, прийняття окремих директив та ініціатив, що приймалися для регулювання енергетичної політики ЄС стало неефективним методом з існуючими проблемами та можливими кризами, тому було прийнято рішення на розробку стратегії, що повинна була б регулювати дії країн-членів на випадок кризових ситуацій. Такий документ під назвою «Енергетична стратегія ЄС» був прийнятий у 2014 році. Це було важливим кроком у розумінні енергетичної політики як безпекового компоненту, адже стратегія містила у собі заходи на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий терміни. Було розроблено та визначено 8 ключових компонентів, що сприятимуть розвитку енергетичної безпеки в ЄС [11]:

- Комплекс негайних заходів, спрямованих на подолання потенційно можливих масштабних зривів постачання енергоресурсів (період зими 2014/2015 рр.);
- Розвиток механізмів, що будуть застосовані в разі виникнення надзвичайних ситуацій з енергопостачанням;
- Підвищення рівня можливостей паливно-енергетичного комплексу всередині ЄС;
- Розробка та впровадження внутрішнього ринку енергії, що характеризується високим рівнем інтеграції;
- Поліпшення координації національних енергетичних політик та зовнішньої енергетичної політики;
- Подальший розвиток енергетичних технологій;
- Зменшення попиту на енергію, пошук альтернативних шляхів енергозабезпечення;
- Диверсифікація шляхів постачання основних ПЕР та створення відповідної інфраструктури;

Також, стратегія містить конкретні заходи, що повинні бути зроблені країнами-членами для запобігання надзвичайних ситуацій або боротьби з вищезгаданими проблемами.

З прийняттям зазначеної стратегії, відбулось значне просування у створенні ефективної енергетичної безпеки Європейського союзу. Наступним етапом, що дав змогу визначати енергетичну політику як компонент безпеки, було прийняття Четвертого енергетичного пакету «Чиста енергія для всіх європейців». Основними цілями пакету є впровадження відновлюваної енергії посилення рівня енергоефективності, принаймні на 32,5 % до 2030 року. Велика увага приділена проблемі клімату та розробці інструментів щодо боротьби з наслідками екологічної кризи. Мета ЄС досягнути статусу кліматично-нейтральної до 2050 року[7].

Аналізуючи зазначений пакет, можемо прийти до висновків, *що інтереси енергетичної політики почали корелюватись з основними безпековими інтересами Євросоюзу.*

Наступним і дуже важливим кроком в укріпленні енергетичної безпеки ЄС стало створення відповідного Енергетичного Союзу, що мав стати координаційною платформою для країн-членів задля покращення внутрішнього ринку енергоносіїв, поглибленню

інтеграційних процесів та покращення існуючих механізмів реагування на можливі кризові ситуації. Стратегія Союзу містить 5 основних пріоритетних напрямків роботи [10, с.4]:

1. Енергетична безпека, солідарність та довіра;
2. Створення повністю інтегрованого європейського енергетичного ринку;
3. Енергоефективність, що призведе до зниження попиту на енергоносії;
4. Декарбонізація економіки (зменшення рівня викидів у повітря);
5. Дослідження, інновації та конкурентоздатність.

Аналізуючи шлях впровадження енергетичної політики як безпекового компоненту, варто також відзначити, що в глобальній стратегії ЄС Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, яка була прийнята у червні 2017 року, одним із найважливіших пріоритетів була визначена енергетична безпека [5, с. 17].

Енергетична політика завжди була та залишається важливою сферою для Європейського Союзу. Ставши рушійною силою для інтеграції основних європейських країн, вона трансформувалась в безпековий компонент, що якісно впливає на зовнішню та внутрішню політику ЄС. Така трансформація, в першу чергу пов'язана з низкою проблем: як зовнішніх так і внутрішніх. Серед внутрішніх проблем, Євросоюз повинен побороти питання імпортозалежності енергоносіїв, диверсифікації ресурсів та створення альтернативних джерел енергії. Документи, що були прийняті для боротьби з зазначеними проблемами, знайшли практичне та ефективне застосування, що уже дає підстави вважати, що наявність чіткого плану дій та ефективних методів вирішення проблем, зможе привести ЄС до успіху.

Серед зовнішніх проблем, варто відзначити екологічну та економічну кризи, що можуть загрожувати енергетичній безпеці. Прийняття Енергетичної стратегії та Четвертого енергетичного пакету, створення Енергетичного Союзу, акцентування уваги на питаннях, пов'язаних з паливно-енергетичним комплексом, як важливих безпекових компонентів, відображає розуміння важливості механізмів, які повинні застосовуватись у кризових ситуаціях та повноцінне бачення європейців енергетичної політики як частину загальної безпеки Європейського Союзу.

Аннотація: В этой статье феномен энергетической политики как одного из важных компонентов безопасности Европейского Союза. Были проанализированы основные документы, составляющие нормативно-правовую базу энергетической политики ЕС. Рассмотрены основные проблемы и вызовы в топливно-энергетическом секторе, которые должен решать Евросоюз. Также, статья содержит анализ причин трактовки энергетической политики как одного из компонентов безопасности Европейского Союза. Основными методами и подходами исследования являются: системный подход, метод анализа и синтеза, метод индукции.

Ключевые слова: Европейский Союз, компонент безопасности, энергетическая политика, топливно-энергетический комплекс, энергетическая безопасность.

Abstract. This article examines the phenomenon of energy policy as one of the important components of the European Union's security. It includes the analysis of the main documents constituting the legal framework of the EU's energy policy. The main problems and challenges in the energy industry that the EU must address are discussed. It also contains an analysis of the reasons for treating energy policy as one of the components of European Union security. The main research methods and approaches are: systematic approach, method of analysis and synthesis, method of induction.

Key words: European Union, security component, energy policy, energy industry, energy security.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бараннік В. О. Стратегія енергетичної безпеки ЄС, як відповідь на сучасні гібридні загрози: висновки для України, URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2018-02/energ_bezp-988e2.pdf.
2. Долинчук С. Як позбутися газової залежності, URL : <http://forbes.ua/ua/business/1386241yakpozbutisyagazovoyizalezhnosti>.
3. О продаже газа в Европу, URL: <https://www.gazprom.com/f/posts/67/776998/gazprom-annual-report-2018-en.pdf>.
4. Поручник А. М. Енергетична безпека та диверсифікація енергоресурсів, URL : http://www.economy.in.ua/pdf/8_2017/7.pdf.

5. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe, URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf.
6. Bahgad, Gadwat. Europe's Energy Security: Challenges and Opportunities. International Affairs, 2006, Vol. 82, Issue 5, pp. 961–975.
7. Clean energy for all Europeans package, URL: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans>.
8. Directive 2012/27/EU on energy efficiency, Directive 2016/0376 (COD), URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/1_en_act_part1_v16.pdf.
9. Directive 2010/31/EU of 19 May 2010 on the energy performance of buildings, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2010:153:TOC>.
10. Energy union package Brussels, 25.2.2015 COM(2015) 80 final, URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0001.03/DOC_1&format=PDF.
11. European Energy Security Strategy // Brussels, 28.5.2014, COM(2014) 330 final, URL: <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/european-energy-security-strategy.pdf>.
12. Hedberg A., "EU's quest for energy security What role for the Energy Union?", URL: https://wms.flexious.be/editor/plugins/imagemanager/content/2140/PDF/2015/EUs_quest_for_energy_security.pdf.
13. Jegen M. Energy policy in the European Union: the power and limits of discourse, URL: https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr.centre-etudes-europeennes/files/cahiers_europeens_2014_02_maya.jegen_.pdf
14. Oana Poiana, An overview of the European energy policy evolution: from the European energy community to the European energy union, URL: https://www.researchgate.net/publication/318429481_An_Overview_of_the_European_Energy_Policy_Evolution_From_the_European_Energy_Community_to_the_European_Energy_Union.
15. Prontera A. Energy Policy: Concepts, Actors, Instruments and Recent Developments, URL: https://www.researchgate.net/publication/237338604_Energy_Policy_Concepts_Actors_Instruments_and_Recent_Developments.
16. Third energy package, URL: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation/third-energy-package>.

УДК 340.5:347.133.72:612.6(045)

ЮРИДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВІДНОСИН СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

А. В. Ящук, О. Г. Турченко

Анотація. Стаття присвячена аналізу законодавства зарубіжних країн щодо регламентації одного із методів допоміжних репродуктивних технологій – сурогатного материнства, практики юридичного оформлення відносин сурогатного материнства. Методологічною основою роботи є метод інтерпретації нормативних актів, соціально-політичних документів та метод обробки безпосередньої інформації. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування порівняльно-правового методу, який робить можливість виявити особливості договірних відносин, що виникають у сфері застосування сурогатного материнства.

Ключові слова: допоміжні репродуктивні технології, сурогатне материнство, юридичне оформлення відносин сурогатного материнства.

Постановка проблеми. Однією із актуальних проблем медицини протягом останніх десятиріч є питання безпліддя жінок, проте подолання безпліддя стало можливим завдяки стрімкому розвитку біології, генетики та медицини, відкриттям, що були зроблені за останнє століття в галузі ембріології, цитології, молекулярної біології. Вирішити дану проблему можна за допомогою допоміжних репродуктивних технологій (далі – ДРТ), що дозволяють завагітніти при різних формах жіночого та чоловічого безпліддя.

Одним з найпоширеніших методів ДРТ є сурогатне материнство. Воно визначається як процес імплантації, виношування та народження дитини виконавцем (сурогатною матір'ю), яка зачата з використанням генетичного матеріалу замовника (замовників),